

HAVO

Hand-out

Economie

Gratis examentraining

EC €

**examen
overzicht**

Zo geslaagd!

Voorwoord

Jij hebt je aangemeld voor de Gratis Examentraining van ExamenOverzicht. Dat is misschien wel de beste beslissing die je dit schooljaar hebt gemaakt! Samen met **Economie Academy** behandelen we de moeilijkste en meest belangrijke onderwerpen van het eindexamen.

Deze hand-out vertelt je alles wat je nodig hebt om alles uit jouw Gratis Examentraining te halen. Je vindt hier informatie over hoe je bij de training komt, waar je het kan terugkijken, een overzicht van de examenvragen die tijdens de examentraining worden behandeld en een aantal handige examentips.

Succes! Je kunt het.

Groet,

Gui

Dit moet je weten

Je krijgt de **dag van te voren** een linkje van ons toegestuurd waarmee jij toegang krijgt tot de Gratis Examentraining. Zorg dat je 10 minuten van te voren klaar zit, dan kan er niks mis gaan!

Wat heb je nodig?

- Laptop/tablet waarop je de livestream aan kunt zetten.
- Pen & papier.
- ExamenOverzicht samenvatting & oefenboek (niet verplicht, wel een aanrader!)

Tijdens de training kun je via de chat **vragen stellen**. Na ieder domein zullen er een aantal vragen worden behandeld. Stel ze dus vooral.

Wanneer de livestream is afgelopen, gaan wij de examentraining netjes editen. Vrijdag 17 april zullen we iedereen die zich heeft ingeschreven een mail sturen met daarin een nieuwe link. Hiermee kun je de training op **zaterdag 18 april & zondag 19 april gratis terugkijken**.

Wil je de livestreams **langer terugkijken**? Dat kan ook. Alle livestreams zijn na het weekend terug te vinden in onze webshop. Dan kan je ze voor €25,- allemaal terugkijken tot het einde van het schooljaar 2025-2026. Hoe lekker is dat?

Contact met ExamenOverzicht?

Heb je vóór, tijdens of na de Gratis Examentraining vragen voor onze klantenservice? Je kunt ons bereiken op verschillende manieren:

- Mail: info@examenoverzicht.nl
- Telefoon: 085-1300865
- WhatsApp: 06-20605538

Examentips

Examentip Economie #1: Wees bekend met economische vraagstellingen

Economische vraagstellingen hebben vaak twee zijden. Bijvoorbeeld een vraagzijde en een aanbodzijde. Kijk in de vraagstelling op het examen Economie goed welke zijde er wordt bedoeld.

Examentip Economie #2: Zorg dat je de actualiteit kent

Zorg dat je rekening houdt met de economische actualiteit. Wees voorbereid door je te verdiepen in de hedendaagse economie. Kijk bijvoorbeeld het economisch nieuws.

Examentip Economie #3: Neem een gewone rekenmachine mee

Neem een gewone rekenmachine mee naar het examen. Een grafische rekenmachine is niet toegestaan!

Examentip Economie #4: Schrijf eerst de formule op

Bij economische rekenvragen kun je het beste eerst de formule opschrijven. Kijk dan welke informatie uit de opgaven je al kunt invullen in de variabelen van de formule. Vervolgens kun je zien wat er nog berekend moet worden en kun je aan de slag.

Examentip Economie #5: Zorg dat je vraag en aanbod begrijpt

Economie gaat over vraag en aanbod. Je moet weten welke factoren invloed hebben op vraag en aanbod, en hoe de prijs hier een rol in speelt. Ook zou je individuele en collectieve vraag- en aanbodlijnen op moeten kunnen stellen. Je moet weten dat als de prijs wordt verhoogd, dit weer invloed kan hebben op de vraag. Zorg ten slotte ook dat je weet hoe je de prijselasticiteit van de vraag berekent.

Examentip Economie #6: Gebruik ExamenOverzicht

ExamenOverzicht helpt jou slagen voor het eindexamen met samenvattingen, oefenboeken, uitlegvideo's en ExamenChallenges. Ruim 200.000 examenleerlingen zijn al geslaagd met onze hulp! Voor iedereen die deelneemt aan de Gratis Examentraining hebben we bovendien een unieke kortingscode voor 10% extra korting! Gebruik de code: **Gratis Examentraining10**

Examenvragen tijdens de livestreams

Hieronder vind je **alle examenvragen** die tijdens de Gratis Examentraining worden behandeld. Ze staan al in de goede volgorde. Je kunt ze van te voren al even doornemen, of ze tijdens de livestream op een tweede scherm erbij houden.

Oefening | Domein A – Algemene vaardigheden

1. De inflatie bedraagt in 2020 afgerond 1%. In 2021 is de inflatie 0,8 procentpunt hoger. Hoeveel stijgt het algemene prijspeil in 2021?
2. De Lorenzcurve na belastingen loopt dichterbij de diagonale lijn dan voor belastingen. Welke stelling klopt?
  - A. De inkomensverdeling is gelijk.
  - B. De inkomensverdeling is rechtvaardiger.
3. Iemand verdient €50 netto per week. Hoeveel verdient deze persoon per maand?

motivering: "Dalende loonkosten in een open economie zoals de Nederlandse kunnen leiden tot extra werkgelegenheid."

2p 12 Leg de motivering van de minister uit.

Oefening | Domein D - Markt

Op basis van marktonderzoek is berekend dat voor Radio 538 de prijselasticiteit van de vraag naar reclameseconden $-1,2$ bedraagt bij de gegeven gemiddelde prijs per reclameseconde.

Zij beweren:

- Hartingk: “Als we de gemiddelde prijs per reclameseconde verhogen met 15% zullen we minder reclameseconden verkopen, maar ik zie geen adverteerders afhaken. Onze omzet uit radioreclame zal stijgen, sommige kosten zullen dalen en dat kan meer winst opleveren.”
- Brüggen: “Als we de gemiddelde prijs per reclameseconde verlagen met 15% zullen adverteerders meer reclameseconden bij ons kopen. We gaan dan wat minder muziek uitzenden, maar ik zie geen luisteraars afhaken. Onze omzet uit radioreclame zal stijgen, sommige kosten zullen dalen en dat kan meer winst opleveren.”

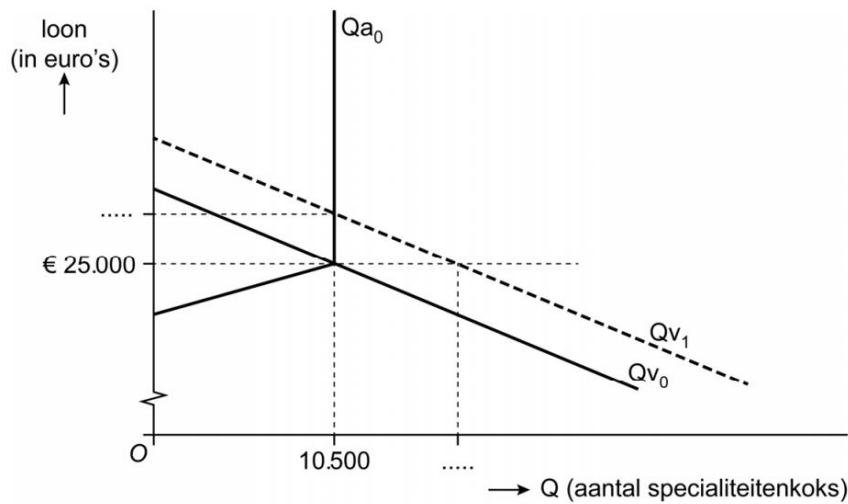
Hartingk en Brüggen beweren beiden dat de winst kan toenemen als hun prijsvoorstel wordt gevolgd. Eén van beiden kan zijn bewering op een economisch juiste manier onderbouwen met gebruik van de gegeven prijselasticiteit.

- 3p 4 Wie kan dat: Hartingk of Brüggen? Beschrijf ook de volledige bewering.

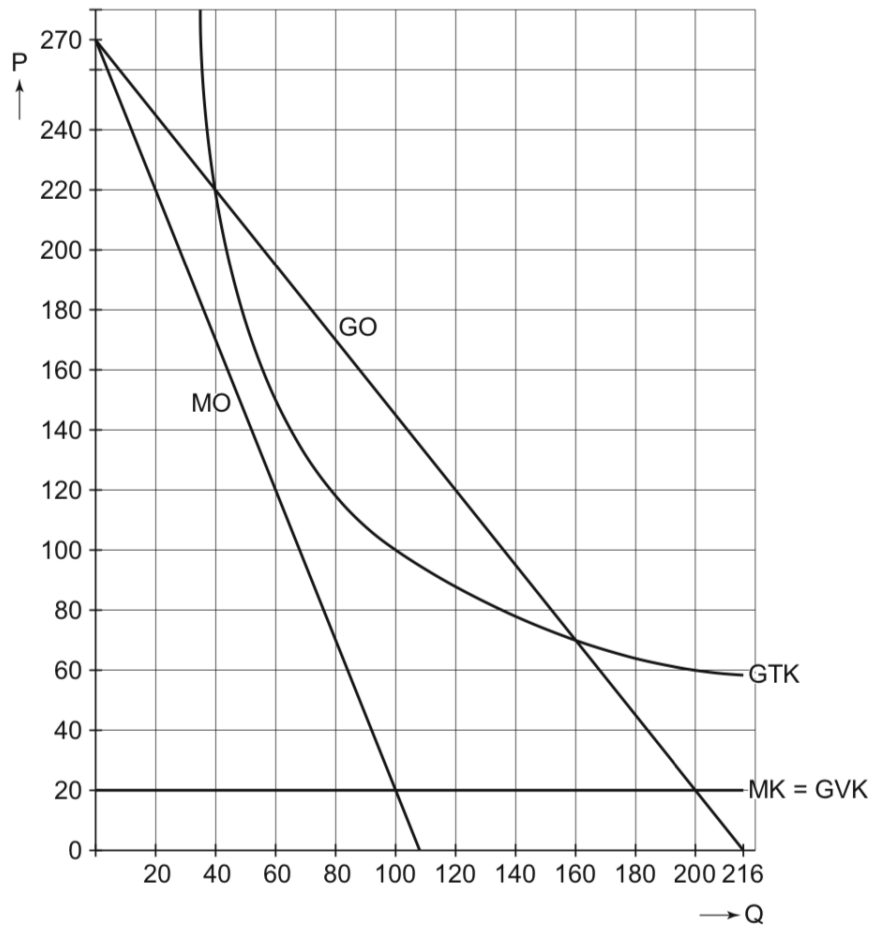
- 2p 12 *Gebruik bron 1.* Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste redenering. De sterke economische groei in Azië zorgt ervoor dat de vraag naar koks in Azië ... (1).... In de grafiek van bron 1 verschuift daardoor de ... (2)... naar ... (3).... Dit leidt tot een ... (4)... van het totale surplus op deze markt.
- Kies uit:
- bij (1) daalt / stijgt
  - bij (2) aanbodlijn / vraaglijn
  - bij (3) links / rechts
  - bij (4) afname / toename

Bron 1 Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt van specialiteitenkoks voor Aziatische restaurants in Nederland

1. Wat is de break even afzet?
2. Bij welke afzet behaalt deze aanbieder maximale totale omzet?
3. Bij welke afzet behaalt deze aanbieder maximale totale winst?

bron 8   marktonderzoek gemeente en exploitatiekosten €Park

Domein E – Ruilen over de tijd

Oefenvraag examen 2013 tijdvak 2 – vraag 20

Noorwegen is een belangrijke producent van olie en gas. Dankzij de export van deze energie-producten stroomt er veel geld in de Noorse schatkist. Een groot deel van deze inkomsten wordt sinds de jaren '90 van de vorige eeuw in het Noorse staatspensioenfonds gestopt: in de volksmond bekend als het 'Petroleumfonds'. Het geld in dit fonds wordt in het buitenland belegd. Hiermee probeert de Noorse overheid

Heeft de Noorse overheid in de jaren '90 met de vorming van het Petroleumfonds gekozen voor het kapitaaldeckingsstelsel of voor het omslagstelsel? Verklaar het antwoord.

Domein F – Samenwerken en onderhandelen

1. Bepaal de dominante strategieën van EnerGas en Green Energy (gebruik in je antwoord getallen uit de pay off matrix).
2. Is er sprake van een gevangenendilemma? Gebruik in je antwoord getallen uit de pay off matrix.

bron 2 pay-off matrix wel of niet inhuren van een callcenter

		Green Energy	
		wel inhuren	niet inhuren
EnerGas	wel inhuren	(-2 ; -2)	(+2 ; -4)
	niet inhuren	(-4 ; +2)	(0 ; 0)

Toelichting:

De getallen in de matrix betreffen de toe- of afname van de winst in miljoenen euro's.

Domein H – Welvaart en groei

Oefenvraag examen 2013 tijdvak 1 – vraag 17

Een econoom stelt: "De groei van het bbp per hoofd betekent niet vanzelfsprekend dat ook de welvaart in ruime zin zal stijgen." Geef hiervan twee voorbeelden.

Domein I – Goede tijden, slechte tijden

Oefenvraag examen 2016 tijdvak 1 – vraag 1

Agazia kampt sinds een half jaar met heftige politieke onrust. Als gevolg hiervan is een sterke kapitaalvlucht op gang gekomen: beleggers halen hun geld weg en kiezen voor landen met een stabiel economisch klimaat. De waarde van de munt van het land, de agau, daalde van 50 naar 35 dollarcent, met als gevolg een toename van de inflatie in Agazia. De consumptieve bestedingen stegen eerst, maar zakten daarna in.

Verklaar dat, als gevolg van de verwachte hoge inflatie, de consumptieve bestedingen in Agazia in eerste instantie stegen.

Oefenvraag pilot examen 2011 tijdvak 1 – vraag 7 en 8

Vraag 7: Leg uit dat de overheidsbegroting bij een recessie kan werken als een ingebouwde conjunctuurstabilisator.

Vraag 8: Leg uit dat deflatieverwachtingen een recessie kunnen versterken.

Oefenvraag examen 2013 tijdvak 1 – vraag 26

Voor 2013 wordt een licht herstel van de groei van het bbp verwacht. Deze omslag komt onder andere door de anticyclische werking van een werkloosheidsfonds. Dit fonds dient om de werkloosheidsuitkeringen te betalen en is op basis van kapitaaldekking gefinancierd.

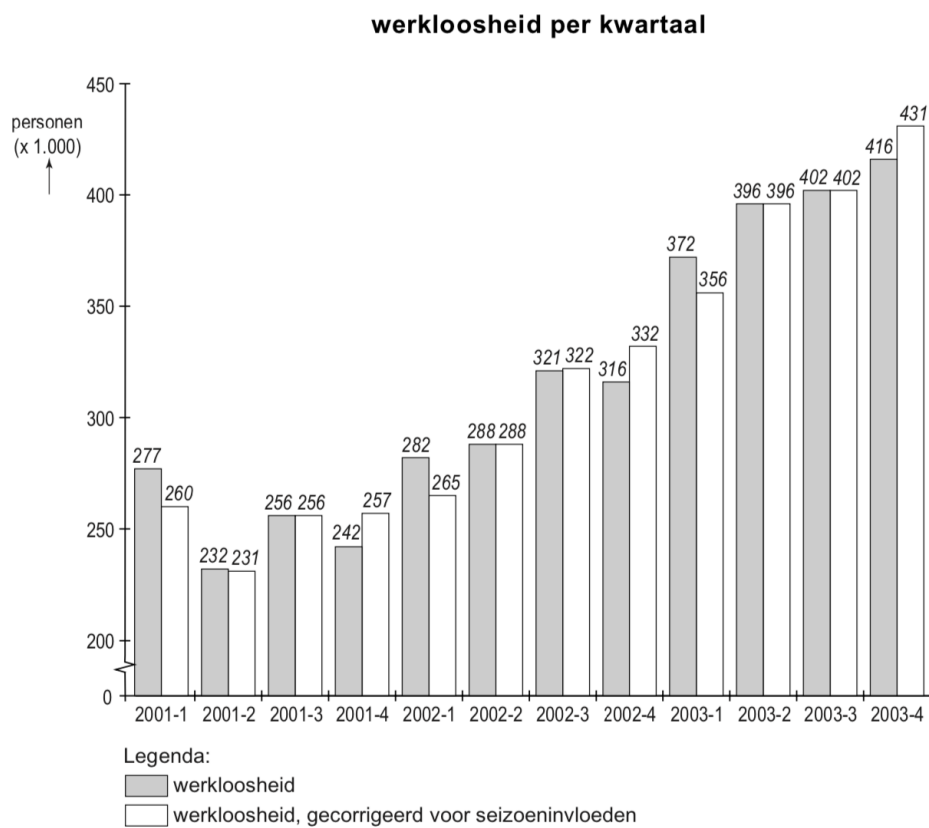
In welk geval zal het hierboven genoemde werkloosheidsfonds tijdens een recessie anticyclisch werken? Licht het antwoord toe.

Extra oefening 1

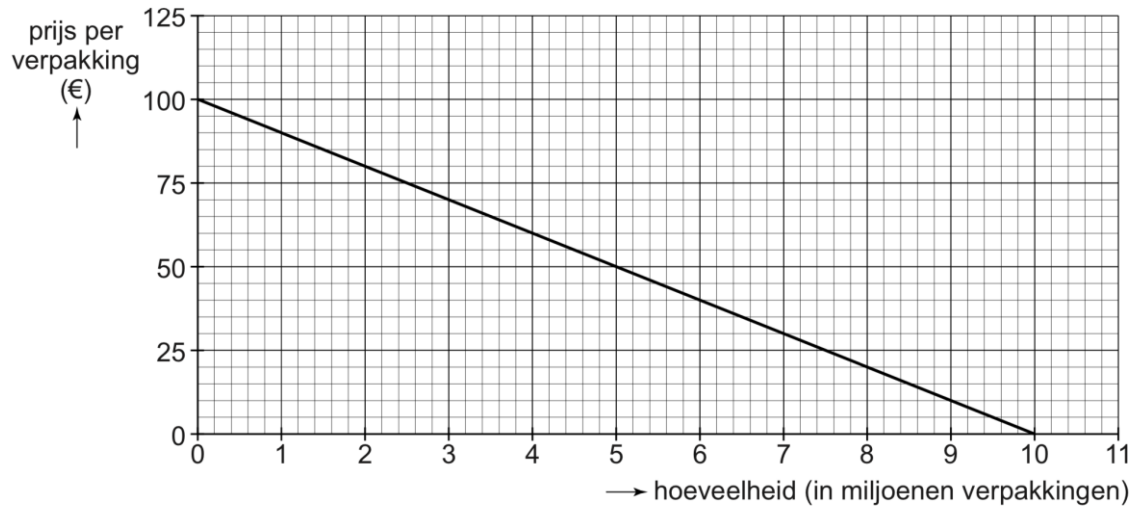
2p 15 Bereken de gemiddelde werkloosheid in personen in 2002.

statistiek 1

Extra oefening 2

bron 3 vraaglijn Metolani van drogisterijen op de Duitse markt

Nog voordat Metolani wordt geïntroduceerd, blijkt volgens Europese richtlijnen dat de hoeveelheid werkzame stof per pil Metolani te hoog is om de pillen vrij te mogen verkopen bij drogisterijen. Er wordt besloten dat Metolani zowel in Nederland als in Duitsland uitsluitend op doktersrecept bij apotheken mag worden verkocht.

Gebruik bron 3.

- 2p 5 Zal de vraaglijn van apotheken naar Metolani ten opzichte van de vraaglijn van drogisterijen naar Metolani meer naar links of meer naar rechts liggen? Licht je keuze toe.

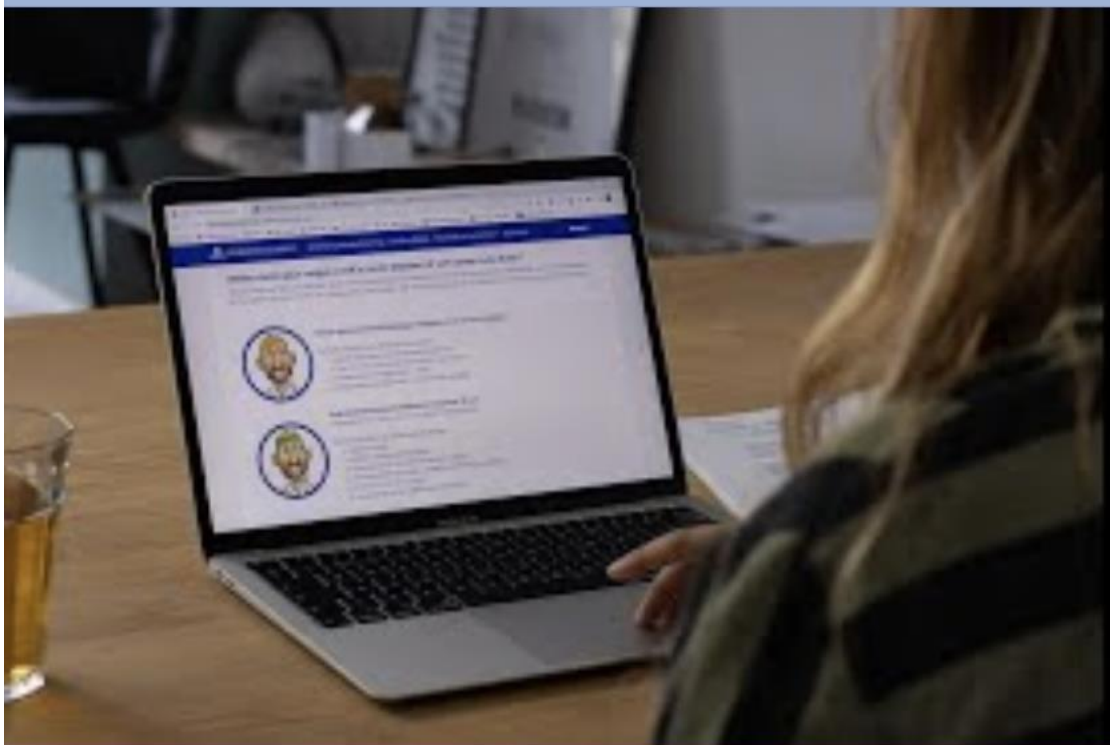

Gratis formulelijst: economie havo 2026

Via de link hieronder vind je een handige gratis formulelijst voor het examen economie havo:

<https://www.economie-academy.nl/gratis-formulelijst-voor-het-eindexamen-economie>

Formulelijst **ECONOMIE** Havo examen

Jouw ultieme wapen voor een hoog cijfer!

Met deze formulelijst heb je alles wat je nodig hebt om beter te worden in economie. Elke formule wordt duidelijk uitgelegd en ondersteund met voorbeelden, zodat je precies weet hoe je die moet gebruiken. Of je nu net begint of je kennis wilt verdiepen: deze lijst helpt je om het beste uit jezelf te halen.

Klaar om te knallen? Let's go!

Samengesteld door Frank | zwarte band economie docent (meer weten? | check de laatste pagina!)

ECONOMIE ACADEMY

Tot slot

Heel veel succes met de examentraining! Hopelijk geeft dit je net dat extra stukje overzicht en vertrouwen dat je nodig hebt richting je eindexamen.

Kunnen jouw vrienden/vriendinnen deze Gratis Examentraining ook goed gebruiken? Ze kunnen zich gratis aanmelden via examenoverzicht.nl/gratis-examentraining.

Even iets over ons: ExamenOverzicht helpt je bij de voorbereiding op het eindexamen. Met samenvattingen, oefenboeken, uitlegvideo's en ExamenChallenges maken we leren makkelijker én misschien zelfs wel leuker.

Een klein cadeautje voor jou:

Mocht je naast deze Gratis Examentraining tóch nog wat extra hulp kunnen gebruiken, kijk dan snel op www.examenoverzicht.nl. Met de code **GRATIS EXAMENTRAINING10** krijg je 10% korting op samenvattingen, oefenboeken, ExamenChallenges en uitlegvideo's.

Succes!

